

Näkökulmia luvun 8 tehtäviin ja kuviin

1. Mitä tarkoitetaan reformaatiolla Ruotsissa?

- Reformaatio oli Martti Lutherin aloittama kirkollinen uudistus, joka johti katolisen kirkon jakautumiseen katolisiin ja protestanttisiin. Vuotta 1517 pidetään yleisesti reformaation alkuvuotena.
- Reformaatiota kutsutaan myös uskonpuhdistukseksi.
- Reformaatio käynnistettiin Ruotsissa Kustaa Vaasan aikana vuonna 1527.
- Ruotsissa reformaation uudistukset etenivät hitaasti. Vasta Uppsalan kokouksessa vuonna 1593 luterilainen uskontunnustus julistettiin valtakunnan viralliseksi opiksi.
- Ruotsin (ja Suomen) kulttuuriyhteydet kohdistuivat ennen kaikkea Saksaan.
- Kansankielen merkitystä uskonelämässä korostettiin, mikä ilmeni uskonnollisten tekstien kääntämisessä kansankielelle. Samalla luotiin kansallisen kirjakielen pohja.

2. Millä tavalla käytännössä ilmeni, että reformaatio vakiintui Suomeen hitaasti?

- Kirkollisen elämän uudistuksista huolimatta katoliseen aikaan liittyvistä tavoista, esimerkiksi ristinmerkeistä ja uhrilahjoista pyhimyksille, luovuttiin hitaasti.
- Papitkin pitivät kiinni katolisesta uskosta. Vasta uudet pappispolvet omaksuivat luterilaisen uskon.
- Myös kristinuskoa edeltävät uskomukset, esimerkiksi usko haltioihin, noitiin ja luonnonjumaliin, säilyivät edelleen elinvoimaisina.

3. Miksi rangaistuksia kovennettiin 1500-luvulla, ja miten se näkyi säädetyissä rangaistuksissa?

- Maanlain lisäksi rangaistusmääräyksiä alettiin perustella Jumalan lailla.
- Mooseksen lain periaatteet vahvistuivat (taustalla Hammurabin laki ja silmä silmästä, hammas hampaasta -periaate).
- Lakien tiukentaminen liittyi vallan keskittämiseen kuninkaalle ja valtiolle.
- Kovemmilla rangaistuksilla haluttiin lisätä esivallan auktoriteettia.
- Kuolemanrangaistusten perusteita määrättiin laissa enemmän kuin ennen.
- Oikeuskäytäntö ei ollut yhtä ankara kuin lait, joten kuolemanrangaistuksia toimeenpantiin harvoin. Useimmiten määrättiin sakko.
- Rahallisten korvausten periminen ilmeni myös vahingonkorvausten määrän kasvuna.

4. Valitse mielestäsi kolme tärkeintä Kustaa Vaasan Suomessa aloittamaa uudistusta. Perustele.

- Uudistusten järjestys on valintakysymys, joten ei ole yhtä ainoa oikeaa järjestystä. Tärkeintä ovat perustelut.

Esimerkkejä tärkeistä uudistuksista, joita Kustaa Vaasa aloitti:

- kirkollisen elämän uudistaminen (katolinen usko vaihtui luterilaiseksi, luostarit lakkautettiin, kirkon asema heikkeni)

- kulttuurin uudistuminen, joka liittyi luterilaisuuteen (kulttuurivaikutteet lähinnä Saksasta, kansankielen merkitystä korostettiin, uskonnollisia tekstejä suomennettiin, kirjakieli syntyi)
- hallinnon uudistaminen (keskushallintoa lisättiin, voutikuntia lisättiin, voudeista kuninkaan miehiä)
- rangaistusten koventaminen (maanlain käyttö vakiintui, Jumalan laki vahvistui, esivallan auktoriteettia lisättiin, sovintokäytännöstä pyrittiin eroon, kuolemanrangaistuksia aiempaa enemmän)
- verotuksen yhdenmukaistaminen (verotuksen tilinpitoa tehostettiin, maakirjoihin merkittiin talonpoikien verot, verotaakka kasvoi, valvonnassa kuitenkin vaikeuksia)
- uudisasutuksen suosiminen (autioita erämaita asutettiin, kruunu halusi lisää veronalaisia alueita)
- talouden kehittäminen (idänkauppaa pyrittiin lisäämään, Helsinki perustettiin, kaupankäyntiä keskitettiin kaupunkeihin, kuninkaankartanoita perustettiin, kaivoksia perustettiin)

5. Perustelee, miksi Mikael Agricola on yksi Suomen historian keskeisiä hahmoja.

- Agricola oli ensimmäinen, joka määrätietoisesti käänsi suomeksi keskeisiä uskonnollisia tekstejä.
- Hän ehti kääntää Uuden testamentin kokonaan ja noin neljäsosan Vanhasta testamentista.
- Hän kirjoitti ensimmäiset suomenkieliset kirjat: *Abckiria* ja *Rucouskirja Bibliasta*.
- Agricola loi pohjan suomen kirjakielelle. Se mahdollisti suomenkielisen kulttuurin voimistumisen.
- Hän myös tallensi paljon vanhoja suomalaisia uskomuksia ja siten suomalaisten maailmankuvaa ajalta ennen kristinuskoa.

6. Essee tehtävä: Miten Kustaa Vaasa uudisti Ruotsin valtakuntaa, ja mitkä uudistusten vaikutukset olivat?

- Kirkollista elämää uudistettiin. Katolinen usko vaihtui luterilaiseksi, luostarit lakkautettiin, kirkon asema heikkeni.
- Kulttuuri uudistettiin luterilaisuuden myötä. Kulttuurivaikutteet levisivät lähinnä Saksasta, kansankielen merkitystä korostettiin, uskonnollisia tekstejä suomennettiin, suomen kirjakieli syntyi pitkälti Agricolan ansiosta.
- Valtakunnan hallintoa uudistettiin. Keskushallintoa lisättiin, voutikuntia lisättiin, voudeista tehtiin enemmän kuninkaan miehiä.
- Rikosten rangaistuksia kovennettiin. Maanlain käyttö vakiintui, Jumalan laki vahvistui, esivallan auktoriteettia lisättiin, sovintokäytännöstä pyrittiin eroon, kuolemanrangaistuksia määrättiin laissa aiempaa enemmän.
- Verotusta yhdenmukaistettiin. Verotuksen tilinpitoa tehostettiin, maakirjoihin merkittiin talonpoikien verot, verotaakka kasvoi. Valvonnassa oli kuitenkin vaikeuksia.
- Uudisasutusta suosittiin. Autioita erämaita haluttiin asuttaa, kruunu halusi lisää veronalaisia alueita vanhoista nautinta-alueista.

- Taloutta kehitettiin. Idänkauppaa pyrittiin lisäämään, Helsinki perustettiin, kaupankäyntiä keskitettiin kaupunkeihin, kuninkaankartanoita perustettiin, koska haluttiin vähentää talonpoikien verotaakkaa, kaivoksia perustettiin, Ruotsin kaivosteollisuus sai alkunsa, kuningas sai pestattua palvelukseensa lisää saksalaisia sotilaita.

7. Etsi netistä tietoa lähialueesi kolmesta kivikirkosta ja selvitä pääkohdat niiden vaiheista.

- Opiskelijan oma vastaus.

8. Katso Yle Oppimisen sivuilta ohjelma *Agricolan jalanjäljillä: Kielenkääntäjä*.

a) Mitä ohjelmassa kerrotaan Agricolan elämän vaiheista?

- Agricolan perhetaustasta ei tiedetä juuri mitään.
- Agricola teki merkittävimmän elämäntyönsä kielenkääntäjänä ja sanaston luojana. Agricolalle oli tärkeintä, että suomalaisille saataisiin Jumalan sanaa heidän omalla kielellään.
- Nuorena Agricola oli edennyt piispan kansleriksi.
- Agricola pääsi opiskelemaan reformaation kotimaahan Saksaan Wittenbergiin 1530-luvun lopulla.
- Saatuaan maisterin opinnot valmiiksi Agricola palasi Suomeen ja Turun katedraalikoulun rehtoriksi.

b) Millä tavalla Agricolan käännöstyö eteni?

- Agricola valittiin suomentamaan Uusi Testamentti.
- Agricolan Uuden Testamentin suomennos julkaistiin vuonna 1548 kymmenen vuoden perusteellisen käännöstyön jälkeen.
- Käännöstyötä Ruotsissa vaikeutti kuningas Kustaa Vaasan penseä suhtautuminen kirkon hankkeisiin. Kustaa ei juurikaan välittänyt henkisestä sivistyksestä. Lopulta hän myöntyi kirkon painostukseen.
- Agricola aloitti käännöstyönsä jo opiskeluaikana Saksassa ja jatkoi sitä palattuaan Suomeen Turkuun.
- Uuden Testamentin käännös eteni hitaasti. Samaan aikaan Agricola teki muita käännöstyöitä.
- *ABC-kiria* oli tarkoitettu kirkon opetustarkoitukseen, ei tavalliselle kansalle. Se on kristinuskon perusteos: se sisälsi esimerkiksi kymmenen käskyä ja Isä meidän -rukouksen.
- Agricolan oli nähtävä paljon vaivaa löytääkseen Uuden Testamentin alkutekstin sanoille ja ilmaisuille mahdollisimman oikeat vastineet suomen kielestä. Sanakirjoja ei tuolloin ollut, joten hän käytti apunaan monen kielen Raamatun käännöksiä.
- Agricola piti käännöstyötä raskaana, koska mitään malleja ei ollut olemassa.

c) Miksi Agricolan käännöstyö oli oleellisen tärkeää?

- Keskiajalla saarnattiin kansan kielellä, mutta saarnoista ei ole säilynyt mitään.
- Agricolan uskonnollisten tekstien käännöstyö loi pohjan suomen kirjakielen synnylle.
- Ennen Agricolan aikaa tavallisille suomalaisille ei ollut mitään luettavaa.
- Agricola teki paljon kielellisiä kokeiluja, jotka edistivät suomen kielen kehittymistä.

FORUM

- Uuteen Testamenttiin sisältyy noin 8 000 sanaa. Niistä noin 60 prosenttia on edelleen käytössä.
- Agricolan käännöstyö toimi esikuvana myöhemmille käännöksille ja kirjallisille tuotoksille.
- Raamatusta saatiin hyvin paljon kulttuuritietoutta Suomeen.